

 Fietsroute

17
km

Historie en watererfgoed in Purmer Noord

Hoogheemraadschap
Hollands Noorderkwartier
Stationsplein 136
1703 WC Heerhugowaard

hnk.nl/watererfgoed

Waterlands Archief
Wielingenstraat 75
1441 ZN Purmerend

waterlandsarchief.nl

hoogheemraadschap
Hollands
Noorderkwartier

Waterlands
Archief

De Purmer bestaat in 2022 400 jaar

Purmerdijk door
P.C. La Fargue
(ca. 1761)

Op het wapen van Waterschap de Purmer staat het 'Purmer zeewijf'. Het verhaal gaat dat bij een hevige storm in 1403 het zeewijf met het water van de Zuiderzee het Purmermeer in stroomde. Edamse melkmeisjes vingen haar en leerden haar spinnen. Ze trouwde met een visser en kreeg een schare kinderen. Hier ziet u haar met de melkmeisjes afgebeeld.

Het is vier eeuwen geleden dat deze polder is drooggelegd met behulp van poldermolens. Fiets langs interessante plekken, lees de verhalen en de Purmer komt tot leven.

Er zijn twee fietsroutes uitgezet, door het noorden en het zuiden van de polder. Het begin- en eindpunt van beide routes is de kruising Purmerenderweg-Westerweg in Purmerend zodat u beide routes ook kunt combineren.

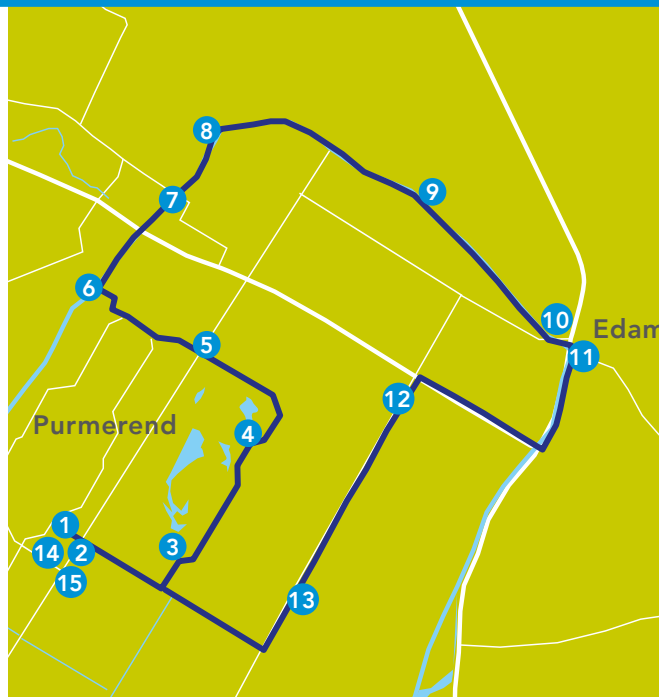
Deze fietsroute brengt u langs het noordelijke deel van de Purmer. Digitaal is de route vindbaar op waterlandopdekaart.nl of scan deze QR-code.

De routes zijn gemaakt door het Waterlands Archief met medewerking van Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier.

Routebeschrijving

- 1 Start van de route: kruispunt Purmerenderweg-Westerweg in Purmerend tegenover de Purmerkerk. Hier stond in 1922 een **erepoort**.
- 2 Op één van de hoeken van het kruispunt vindt u een stenen bank met het **monument voor Jan Adriaansz Leegwater**.
- 3 Volg de Purmerenderweg. Ga even verderop linksaf het Purmerbos in (fietspad). Na ongeveer 300 m passeert u een brede sloot, de **Weergangsmolentocht**.
- 4 Volg het fietspad. Na ongeveer 1 km passeert u de **Tweede Gangsmolentocht**.
- 5 Volg het fietspad, na twee flauwe bochten gaat u linksaf richting de Westerweg. Het fietspad komt uit op de **Westerweg**.
- 6 Steek de Westerweg over en ga verder via het Koebruggelaantje (fietspad). Blijf dit volgen langs de sportaccommodatie (rechts) en het busstation (links) en steek de Edisonweg over. Volg verder het Koebruggelaantje. Het Koebruggelaantje komt uit vlak bij een volkstuintencomplex. Ga hier links (fietspad) en volg het fietspad met een scherpe bocht tot bovenop de Purmerdijk waar u rechtsaf gaat. Onderaan de dijk aan uw rechterhand stond de boerderij genaamd **De Vogel Phoenix**.

- 7 Volg de Purmerdijk. Even voorbij de brug over de Purmerringvaart naar Kwadijk ziet u rechts **Kaasfabriek De Verwachting**.
- 8 Volg de Purmerdijk. Na ongeveer 500 m is rechts een wandelpad, waar vroeger de **tram door de Purmer** over ging.
- 9 Volg de Purmerdijk. Na ongeveer 1,8 km en het passeren van twee boerderijen (rechts) ziet u het oude **Stoomgemaal Purmer Noord**.

- 10 Volg de Purmerdijk tot de **Jan Koningbrug** bij Edam.
- 11 Ga de brug over en fiets via het Grootwesterbuiten naar het Kleinwesterbuiten. Steek de weg over en ga rechtsaf (fietspad). Steek de weg over en blijf op het fietspad met links de N247. Ter hoogte van het woonwijkje aan de rechterkant was de **Purmerwerf**.
- 12 Volg het fietspad, u gaat onder de N244 door. Volg het fietspad met een bocht zodat u op het fietspad langs de N244 komt, richting Purmerend. Bij het kruispunt met de Oosterweg, linksaf. De eerste boerderij links is **Stella Maris (vroeger Ransbosch)**.
- 13 Volg de Oosterweg. Na ongeveer 2 km ligt **Kaasfabriek De Purmer**.
- 14 Volg de Oosterweg, ga bij de driesprong rechtsaf: Purmerenderweg. Volg de Purmerenderweg tot het kruispunt met de Westerweg, het einde van de route.
- 15 U vindt hier de **Purmerkerk** en het **Monument**.

Historie en watererfgoed in Purmer Noord

Bezienswaardigheden

1 Erepoort Purmerenderweg
In 1922 toen de Purmer 300 jaar was drooggelegd, stonden op verschillende locaties erepoorten zoals deze aan de Purmerenderweg.

2 Monument voor Jan Adriaansz Leeghwater
Jan Adriaansz Leeghwater uit De Rijk was molenmaker en waterbouwkundige. Hij werkte mee aan de drooglegging van verschillende grote meren in Noord-Holland waaronder de Beemster (1612), de Purmer (1622) en de Wormer (1626). Hier ziet u zijn portret op een gedenkbank uit het jubileumjaar 1922.

3 Weergangsmolentocht
Aan het eind van deze vaart bij de Purmerdijk stonden drie molens die zijn gebruikt voor de drooglegging van het Purmermeer tussen 1620 en 1622 en daarna voor het drooghouden van de polder. De naam Weergangsmolentocht herinnert hieraan. Langs de vaart ligt een golfbaan.

4 Tweede Gangsmolentocht
Zo zag de Purmer er na de drooglegging uit. Het gebied is ingetekend met kavels, slotjes en brede tochtsloten en ringvaarten. Het water moest via de sloten en vaarten met behulp van de poldermolens weggemalen worden. Langs de Tweede Gangsmolentocht lagen diverse molens.

5 Westerweg
Vroeger stonden er veel boerderijen aan deze weg. Deels zijn ze gesloopt om plaats te maken voor woningen en het industrieterrein.

6 De Vogel Phoenix
De voorganger van de huidige boerderij aan de Purmerdijk 8 was De Vogel Phoenix. Op de foto uit circa 1905 poseren

7 Kaasfabriek De Verwachting
Dit witgeschilderde gebouw uit 1904 was als kaasfabriek in gebruik tot 1938. Daarna werd het gebouw gebruikt voor opslag, als slagerij en sinds enkele jaren als een groepsaccommodatie. Aan de Oosterweg stond een tweede oude kaasfabriek: De Purmer.

8 Tram door de Purmer
Van 1906 tot 1944 reed er een trammetje door de Purmer tussen Kwadijk en Edam/Volendam. Hij reed zes keer per dag. Het ritje duurde 12 minuten en kostte 20 cent. Na 1933 vervoerde de tram geen mensen meer maar alleen goederen. Vooral steenkolen vanaf Kwadijk naar Volendam en vis vanaf Volendam naar Kwadijk. De tramrails zijn allang verdwenen maar het tracé veranderde in een wandelpad.

9 Stoomgemaal Purmer Noord
De Purmer werd aanvankelijk droog gehouden met poldermolens. Dat bleef zo tot de bouw van dit stoomgemaal in 1877. Nog niet alle molens werden gelijk gesloopt. Jarenlang hielden de Purmers droge voeten door een combinatie van wind- en stoomkracht. Kolen waren immers duur en de wind gratis. In 1907 werd een nieuwe stoommachine geplaatst en was windbemaling overbodig. De poldermolens verdwenen uit de Purmer. In 1972 verving een elektromotor de stoommachine. De kolenloods en de schoorsteen werden afgebroken. In 2012 werd het gemaal gerenoveerd en van nieuwe elektrische pompen voorzien.

10 Jan Koningbrug
De Jan Koningbrug over de Purmerringvaart bij Edam is gebouwd in 1939. Jan Koning was dijkgraaf van de Purmer tussen 1931 en 1946.

11 Purmerwerf
Op de Purmerwerf aan de Purmerringvaart stond het Polderhuis waar het waterschapsbestuur van de Purmer vergaderde. Zo zag de Purmerwerf met het Polderhuis er uit.

12 Stella Maris (vroeger Ransbosch)
Op de plek van de boerderij Stella Maris aan de Oosterweg 30 stond in de 17e eeuw het statige landhuis van de familie Rans uit Brugge: Ransbosch met drie verdiepingen en enkele kelders. De architect Philip Vingboons ontwierp het huis, net als buitenplaats Westwijck aan de Westerweg. Ransbosch had een boomgaard, groententuin en bloementuinen en zelfs een wijngaard. Binnen waren enkele kamers behangen met duur goudleerbehang.

13 Kaasfabriek De Purmer
Aan de Oosterweg staat de oude kaasfabriek De Purmer. De boeren uit de omgeving brachten hier hun melk om kaas en boter van te maken.

14 Purmerkerk
In 1959 ontstond er brand aan de Purmerkerk tijdens onderhoudswerk. De torenhaan viel, de toren brokkelde af en het dak stortte in. Dikke rookwolken waren tot ver in de omgeving te zien. Honderden mensen zagen hoe de kerk geheel door het vuur werd verwoest. Na de brand werd de huidige kerk gebouwd.

15 Monument
Het moment bij de Purmerkerk uit 1950 herdenkt vier inwoners van de Purmer die in de Tweede Wereldoorlog zijn omgekomen: Sergeant Simon de Ridder (omgekomen bij vliegtuigongeluk), Dirk Schaatsbergen (machinist op de getorpedeerde, en nog altijd vermiste onderzeeër O13), verzetsman Jacob Groot en Simon Groot (bemanningslid getorpedeerd koopvaardijship).

